

اصول تربیت عبادی و روش های آن براساس سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت علیهم السلام

فرزانه چکاوک^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش، دانشگاه ملایر farzaneh.ch.56@gmail.com

چکیده

تربیت عبادی که شامل پرورش بعد معنوی و ایجاد زمینه ارتباط با خداوند است، یکی از ابعاد مهم تربیت دینی کودک است که در سیره معصومین علیهم السلام نیز توجه ویژه‌ای به آن شده است و روایات متعددی گاه به صورت قولی و شفاهی و گاه آمیخته با فعل و رفتار عملی از معصومین علیهم السلام نقل شده است که ذکر آنها می‌تواند الگوی مناسبی در تربیت عبادی فرزندان باشد. از اینرو، پژوهش حاضر با شیوه توصیفی - تحلیلی و به روش استنادی به بررسی «اصول تربیت عبادی و روش‌های آن براساس سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت» پرداخته است. نتایج حاکی از این است که در سیره معصومین علیهم السلام انجام اعمال عبادی در دوره کودکی براساس شناخت و آگاهی پایه‌ریزی می‌گردد و زمینه تبدیل آن را به رفتار با حالت تقلیدی و مشاهده فراهم می‌سازد. این شیوه اثرات تربیتی و سازنده‌ای را به دنبال دارد. همچنین در سیره معصومین علیهم السلام مشاهده می‌شود که بر آموزش عبادات به کودکان از طریق عادت دادن تأکید شده است آنان کودکان را به صورت تدریجی با مفاهیم دینی آشنا می‌سازند و در این راه بر رعایت توان و استعداد کودک تأکید می‌ورزند چرا که کودکان توانایی‌های جسمی، ذهنی و عاطفی یکسانی ندارند این توانایی‌ها در هر دوره‌ای از رشد با خصوصیات ویژه آن دوره ظاهر می‌شود لذا، آموزش دینی به صورت تدریجی می‌تواند بر اثربخشی آن بیفزاید.

کلیدواژه‌ها: تربیت، تربیت عبادی، حدیث، نظام تربیتی اسلام.

۱- مقدمه

سبب شده و او را به کمال واقعی و حقیقت ذات الهی می‌رساند. یکتاپرستی محور همه آموزه‌های دینی قرار گرفته است و خداوند متعالی همه اصول را در جهت دستیابی انسان به توحید مطرح کرده است. این مهم ممکن نمی‌شود مگر با تربیت و هدایت الهی که آن نیز تنها در سایه هدایت انبیاء و اولیای الهی تحقق می‌یابد از اینرو خداوند متعالی، در قرآن کریم هدف اصلی بعثت پیامبران الهی را تعلیم و تربیت انسان اعلام فرمود: ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾ (جمعه: ۲) و پیامبر گرامی اسلام را به عنوان الگوی تربیتی توحیدی، سرمشق نیکو، شایسته و کامل معرفی نمود ﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ﴾ (احزاب، ۲۱). امام علی (ع) نیز پیامبر را الگوی کامل نامید و او را برای هدایت و تربیت کافی دانست (حاجی بلبایی، ۱۳۹۸، ص ۱۷۴) ائمه

اسلام انسان را موجودی می‌داند که روح الهی در او دمیده شده و هدف از فلسفه آفرینش او، رسیدن به غایت کمال معرفی شده که برای رسیدن به این کمال ویژگی‌ها و استعدادهایی در درون انسان نهاده شده است که تنها در اثر تعلیم و تربیت صحیح شکوفا می‌شود. لذا، خداوند متعالی سرمایه‌ی اولیه‌ی تربیت را در وجود آدمی به امانت سپرده و فطرت او را در مسیر یکتاپرستی قرار داده است ﴿فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا﴾ (روم: ۳۰)؛ یعنی پیوسته روی خود به سوی دین حنیف کن که مطابق فطرت خدا است. فطرتی که خدا بشر را بر آن فطرت آفریده است.

یکتاپرستی سرمنشأ همه تمایلات و برترین محور هماهنگ‌ساز مابین معارف و رفتارهای آدمی است که رشد و تکامل انسان را